

عنوان مقاله:

سلسله مراتب متصدیان مالیاتی در قرون میانه، با تاکید بر ماوراءالنهر و گستره ی شرقی ایران

محل انتشار:

دوفصلنامه تاریخ ایران، دوره 12، شماره 1 (سال: 1398)

تعداد صفحات اصل مقاله: 28

نویسنده:

دل آرا مردوخ - دانشگاه الزهرا

خلاصه مقاله:

تداوم و تحول در نظام دیوانی ایران میانه در گستره شرقی آن از جمله موضوعات مهم در تاریخ اجتماعی اقتصادی اداری ایران است. اما موضوع نظام مالیاتی به عنوان ایده مبنایی شکل یابی دیوان سالاری ایرانی کمتر مورد توجه قرار گرفته است به خصوص که در گستره سرزمین های شرقی خلافت، فقدان منابع مستقیم در مورد سازمان دیوانی دسترسی به جزئیات را دشوارتر می سازد. در این میان سلسله مراتب نظام مالیاتی که نقش محوری در حفظ و کارکرد این نظام داشته است، مورد توجه قرار نگرفته است و پرسش پژوهش ناظر بر آن است. در این پژوهش با بازیابی القاب دیوانی رایج برای متصدیان مالیاتی در قرون میانه ی متقدم، تلاش می شود تا با استخراج واژگان دیوانی از متون فارسی این دوران و بررسی داده ها با روش تحقیق تاریخی، نسبت و روابط مابین این القاب و مناصب با یکدیگر و تحولات آنها در این دوران مشخص شود. یافته های پژوهش نشان می دهد در پی تغییر ادبیات دیوانی به زبان فارسی در قرن سوم و چهارم قمری، به تدریج از قرن پنجم به بعد برای متصدی عالی رتبه ی مالیاتی به جای عامل، لقب مستوفی رواج یافت، در حالی که عامل در معنای عام کارگزار همچنان به کار می رفت. حوزه ی اختیارات متصدیان میان مرتبه با لقب عمید و بندار و ... نیز در این دوره متغیر بود و دچار کاهش و افزایش می شد. روشن شدن مناصب اصلی دیوانی، ضرورت وجود القاب و مشاغل دیگر را مشخص می سازد و این که این مناصب با توجه به نیازهای محلی در هر دوره متغیر بوده اند.

کلمات کلیدی:

متصدی مالیاتی، دیوانسالاری ایران، عامل، مستوفی، عمید

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1269290>

